



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Gymnázium, Šternberk, Horní nám. 5
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0218CZ.
Šablona	I/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské gramotnosti
Označení materiálu	VY_12_INOVACE_Pap10
Vypracoval(a), Dne	Mgr.Petr Papica,25.11. 2012
Ověřeno (datum)	14.12.2012
Předmět	Český jazyk
Třída	2.A
Téma hodiny	Futurismus
Druh materiálu	Pracovní list
Anotace	Práce s textem. Porozumění čtení – písemné odpovědi na otázky. Následující ústní kontrola v rámci třídy.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkol č.1

Přečti si manifest nového směru a pokus se zobecnit, jaký tento směr je.

Filippo Tommaso Marinetti: Technický manifest futuristického písemnictví

Osvobozená slova jsou zcela svobodným výrazem vesmíru, zbaveného mluvnických a slovesných pravidel, novým názorem a citem pro věci, měřítkem všehomíra, vyjádřeného součtem sil v pohybu. A tyto síly se kříží v našem spolucítícím a tvořícím já, které je výrazně zaznamenává všemi možnými prostředky.

Futurističtí básníci uvádějí v soulad barvy, hluky, hřmoty, zvuky, tvoří výrazná seskupení pomocí řeči a nářečí, aritmetických a geometrických formulí, neužívaných, znetvořených a vynalezených slov, hlasů a skřeků zvířat, hukotu motorů atd.

1. Skladba musí být zrušena a podstatná jména buďtež náhodně dle svého vzniku umístěna.
2. Sloveso budiž užíváno jen v infinitivu, aby se pružně přimklo k podstatnému jménu a nepodřazovalo je spisovatelovu „já“ –, které pozoruje nebo si představuje. Jen sloveso v neurčitém způsobu může vystihnouti smysl soustavnosti života a pružnost názoru, který jej proniká.
3. Přídavné jméno musí být odstraněno, aby obnažené podstatné jméno zachovalo svoji význačnou barvitost.
4. Zrušení interpunkce.

Když přídavná jména, příslovce a spojky jsou odstraněny, i interpunkce se přirozeně stává zbytečnou, neboť v rozmanitém sledu slohu, který sám sebe tvoří, průtahy způsobené čárkami a tečkami jsou absurdní. K zesílení některých pohybů a naznačení směru buďtež použity matematické a hudební značky $x + : - = > <$.

Poezie má být nepřetržitou řadou nových představ, bez nich pak trpí chudokrevností a bledničkou.

Abychom mohli uchopiti a vystihnouti vše, i nejprchavější a nezachytitelné záchvěvy hmoty, musíme utvořiti těsné shluky představ nebo analogií, které pak vrhneme do tajuplného moře úkazů.

Stvoříme spolu ještě něco, co nazývám volnou obrazotvorností. Jednoho dne dospějeme k vyššímu umění; odvážíme se vynechati prvotní významy analogií a ponecháme jen sled druhotných. Snad nám potom nebude rozuměno. Vždyť není zapotřebí, aby nám bylo rozuměno.

Podporujme tvrdošijně „ošklivost“ v literatuře a zbavme se obřadnosti.

Po vládě živočichů počíná vláda mechanismu! Poznáním a spřátelením se s hmotou,



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

již nemohli učenci poznati jinak leč fyzickochemickými pokusy, připravujeme stvoření mechanického člověka s nahraditelnými součástmi. Zbavíme jej představy smrti, jež jest posledním mezníkem logické inteligence.

Úkol č.2

Vyhledej v následující básni poetické autorské neologismy a urči jejich přibližný význam. Pak se pokus nahradit některá slova vlastními novotvary.

Velemir Chlebnikov: Zesynověla noční sinava

Zesynověla noční sinava
a sinou něhu na vše leje
a do úpadu kdosi volává,
nad žalovem večera se zamýšleje.
To bylo, když bárky rozsvítily
na moři tři hvězdy ze zlata
a když rozvětvila nad mohyly
chvojku osamělá netata.
To bylo, když v proudu toho děje
hory purpur položily na vrkoč
a bezuzdný podmych vodověje
(je tak krásný!) říci nedovedl, proč.
To bylo, když slova Odysseova
rybolovci notovali nad vнадidlem
a na moři v dálce obzor stehoval
bílou pěnou vlnu s kosým křídlem.

Úkol č.3

V následujících básních urči a popiš básnické figury a tropy, které jsou v básni použity.

Velemir Chlebnikov: Zakletí smíchem

Ó rozesmějte se, smáči!
Ó zasmějte se, smáči!
Co smějí se smíchy, co smávají se smějavě.
Ó zasmějte se usmějavě!



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ó těch smáček nadsměvných – smích úsměvných smáčů!
Ó vysměj se rozesmátě smíchu nadsměvných smáčů!
Smějivě, smějivě,
usměj, osměj se, smíšku, smíškové,
smíšečkové, smíšečkové!
Ó rozesmějte se, smáči!
Ó zasmějte se, smáči!

Velemir Chlebnikov: * * *

Čerň čirikavých čírek na čele jezera,
na čirém čele vod v čupřinách palaší.
Šiky vážek
leští jasy oblaků,
čistých oblaků,
šiky vážek
čeření šíří
po jezeře.

Velemir Chlebnikov: * * *

Co vaříš,
továryš?
Z ochichů a achichů
jíchu
Přidej do ní:
– Ech!
– Ich!
– Uch!



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkol č.4

Následující básně jsou vytvořeny jako palindromy (řádky se čtou stejně zleva doprava i naopak). Napiš, co nejvíce slov, která jsou samy palindromy. Pak vytvářej

Velemir Chlebnikov: Obrateň

(Pokus o analogii pasáže z básně „Razin“ – poznámka překladatele)

Já, Razin, s vílou vědy volám lesy čísel,
málo viděv u oliv. S ní – za ráj!

Kalí silák
meč. I dal sosně dýmy den s osladičem.
Saze zas.
A kouř u oka
i náraz a rány.
Repot se šíří. Míří šestoper.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Celý je jilec
a kov oka.
On a ráno.
A na
keře řek
mává mečem a vám
nese sen,
volaje: „Já? Lov!
Volho! Och, lov!"
Nebo dopadá podoben
márám.
„Mířím!
E, tlapy, palte!
Šípe piš!
Šílíš?
Šíp? Mečem piš!
V oko okov!
Manéže nám!
A nám atamana!"
Udeř! Pán napředu!
Melem!
Melu kamenem a kůlem.
Tělo kosal, vysoko leť!
A srp v prsa!
Tak, kat.
I kat má meč. Mám taky!
Ej, noho, hoň je!
Nevěra careven?
Á, cha!
Ji bičem i meči bij!
Lap! Pal!!
Nepal!!! Ej, je lapen!"
Kazak
letěl.
On met mečem... Temno...
Řek výmol zlomiv, keř
lámal
a teče ta
řeka na keř.
Ťal? Ať!
Šrámy? Marš!
Neměř řemen!



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Neleň!
Naň!
No i na rameni nemá rány on.
I letěli!
Žula kalila kaluž.
Hor letěl roh.
Ráje jar,
léta těl,
tuny minut,
vína niv,
nuly lun
i roh hory,
i váha a hávy.
Žijí psi. Mizí žal, až i zimy spí již.
Rezem den hlavolamy vymaloval. Hněď mezer.
I pokryl medem lyr – kopí.
Já – tichý taj.

Ni Valkýry, ni ryk lavin.
Niva rtů. Nit stínů travin.

Velemir Chlebnikov: Bobeóbi

Bobeóbi zněla ústa.
Veeómi zněly oči.
Pieéo zněly brvy.
Lieeej – zněl ovál líček.
Gzi – gzi – gzeo řetěz zněl.
Tak na plátně jakýchsi souvztažností
vně rozměrů žila Tvář.

Velemir Chlebnikov: Ze zápisníků

Již Mallarmé a Baudelaire mluvili o zvukových souvztažnostech slov a o zraku sluchových vidění a zvuků, majících svůj slovník.
V článku „Učitel a žák“ jsem před sedmi lety dal jakýs takýs výklad oněch souvztažností.
B neboli jasně červená barva, proto tedy **bobeóbi**, M – modř, a proto **veeómi** – modré oči, **pieeo** – čerň. Není divu, že se Toporkov nechápavě smál, neznaje onen výklad, a pohlížel na verše jako divoký kavkazský osel na lokomotivu, nechápaje jejich smysl a význam.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Velemir Chlebnikov: Náš základ

1. Slovo tvořičství

[...] Jazyk je zřejmě stejně moudrý jako příroda, a my se pouze úměrně rozmachu vědy učíme ho číst. Někdy může sloužit luštění odtazitých úloh. Tak se pokusíme s pomocí jazyka změřit délku vln dobra a zla. Moudrostí jazyka je už dávno objevena světelná povaha světa. Jeho „já“ se kryje s životem světla. Skrze mravy prosvítá oheň. Člověk přichází „na světlo světa“ s jeho krajní rychlostí 300 000 km a sní o „onom světě“ s rychlostí převyšující rychlost světla? Moudrost jazyka šla před moudrostí věd.

Máme-li dvojici takových slov jako **dvůr** a **tvor** a víme-li o slově **dvořané**, můžeme sestrojít slovo **tvoráné** – tvůrci života. Nebo, známe-li slovo **zemědělec**, můžeme vytvořit slovo **dobodělec**, tj. nazvat přímým slovem lidi obdělávající svou dobu jako zemědělec svou roh". Vezměme však slova: světodělec, anebo hrávo, hravda nebo shravovat; všimnete si, že zde záměnou **p** na **h** jsme přešli z oblasti slov **právo**, **pravda**, **spravovat** v oblast **hry**, **hravosti**.

Jménům řek **Dněpr** a **Dněstr** – vodního toku, tekoucího po dně s prahy, a toku prudkého, strhujícího – můžeme vytvořit slovní obdoby **Mněpr** a **Mněstr** (Pětnikov), jakožto výraz pro řinoucí se proud osobního vědomí, krásné slovo **Hněstr** – rychlý zánik; nebo **volněstr**: lidový volněstr, nebo ohněpr, ohněstr; sněpr a sněstr – od slova **sen**, **snění**. Zdál se mi sněstr... Slovu pěvec odpovídá **věvec**, obdobou sloves **pěji** – **věji**: „Toť laskavý pěvec věvce...“ Slovu **tu-zemec** odpovídá **tu-temec**. Slovo **břitva** dává právo na tvar **mřitva**, nástroj smrti...

Slovo tvořičství – odpůrce knižního kamenění řeči. Opírajíc se o to, že se ve vsích podél řek a v lesích jazyk dosud tvoří, každou chvíli vytvářeje slova, jež buď umírají, nebo získávají právo na nesmrtelnost, přenáší toto právo do života písemnictví. Nové slovo musí nejen být vysloveno, ale i být zacíleno k nazývané věci. Slovo tvořičství neporušuje zákony jazyka. Jiná cesta slovo tvořičství je – vnitřní skloňování slov. Osidluje-li soudobý člověk zbídačené vody řek mračny ryb, pak řečedělství opravňuje zabydlování zchudlých via jazyka novým životem, vymřelými nebo neexistujícími slovy. Věříme, že v nich znovu procitne život jako v prvních dnech stvoření.

2. Zaumný jazyk

Význam slov přirozeného, běžného jazyka je nám jasný. Jako si chlapec při hře může představovat, že židle, na níž sedí, je opravdový živý kůň, a židle mu tedy za hry nahrazuje koně, tak i v mluvené a písemné řeči maličké slovo **slunce** v podmíněném světě lidské mluvy nahrazuje nádhernou, vznešenou hvězdu. Vznešené, klidně zářící těleso, zastoupené slovní hračkou, ochotně souhlasí s třetím a druhým pádem, jimž



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

se podrobuje jeho náměstek v jazyku. Avšak tato rovnost je podmíněčná: zmizí-li slunce opravdové, pak zbývající pouhé slovo „slunce“ nemůže zářit na nebi a zahřívát zemi, země zmrzne a změní se ve vločku sněhu v pěsti vesmírného prostoru. Rovněž dítě, hrající si s loutkami, může upřímně prolévat slzy, když jeho uzlíček hadříčků umírá, jsa smrtelně nemocen; může vystrojít svatbu dvou hadrových panáčků, naprosto stejných, v nejlepším případě s placatými, tupými konci místo hlav. Za hry jsou tyto hadříky živými, opravdovými lidmi se srdcem a pocity. Odtud pojetí jazyka jakožto hry s loutkami; v ní jsou z hadříků zvuku sešity loutky pro všechny věci na světě. Lidé mluvící jednou řečí – jsou účastníky oné hry. Pro lidi mluvící jinou řečí jsou zvukové loutky oněch – pouhou sbírkou zvukových hadříků. Je tudíž slovo – zvukovou loutkou, a slovník – sbírkou hraček. Ale jazyk se přirozeně vyvíjel z malého počtu základních jednotek abecedy; zvuky souhlásek a samohlásek byly strunami oné hry se zvukovými loutkami. Ale vezmeme-li v úvahu skladbu oněch zvuků ve volném pořádku, např. **bobeóbi**, nebo **dyr bul ščil**, nebo **manč! manč!** či **breo zo!** – pak taková slova nepatří k žádnému jazyku, ale zároveň něco říkají, cosi nezachytitelného, přece však existujícího.

Dovoluje-li zvuková loutka „slunce“ v naší lidské hře, aby ubozí smrtelníci tahali velkolepou hvězdu za uši a vousy rukama, všelijakými pády, s nimiž by se nikdy nesmířilo opravdové slunce, pak jsou hadříky slov, které přece jen ne poskytují loutky slunce. A přece jen jsou to tytéž hadříky a jako takové něco znamenají. Ale ježto vědomí přímo neskýtají nic (nehodí se ke hře s loutkami), jsou tato svobodná seskupení, hra hlasu vně slov, nazvána zaumným jazykem. Zaumný jazyk – to jest řeč za hranicemi umu. Srovnej „Zářečí“ – místo ležící za řekou, „Zadonština“ – za Donem. To, že v zaklínadlech a zaříkadlech zaumný jazyk převládá a potlačuje rozumný, dokazuje, že má zvláštní moc nad vědomím, zvláštní právo na život vedle rozumného. Ale je způsob, jak učinit zaumný jazyk rozumným.

Vezmeme-li nějaké slovo, řekněme **číška**, tu nevíme, jaký význam má pro celé slovo každý jednotlivý zvuk. Ale kdybychom sebrali všechna slova s počátečním zvukem **č** (číše, čelo, čber, čepec atd), pak všechny ostatní zvuky se vzájemně vyhladí a společný význam, který mají tato slova, bude významem **č**. Porovnáme-li tato slova na **č**, zjistíme, že všechna označují nějaké těleso obalené druhým; **č** znamená obal, povrch. A takto přestává být zaumný jazyk zaumným. Stává se hrou, založenou na pochopeném smyslu abecedy, novým uměním, na jehož prahu stojíme. Zaumný jazyk vychází ze dvou předpokladů:

1. První souhláska obyčejného slova řídí celé slovo, přikazuje ostatním zvukům.
2. Slova začínající touž souhláskou sjednocují se jedním a týmž pojmem a letí jakoby z různých stran v jeden a týž bod rozumové úvahy. Vezmeme-li slova **číše** a **čůcha**, vidíme, že obě slova řídí, oběma slovům nařizuje zvuk **č**. Seřadíme-li různá slova začínající na **č**: čepec, činovač, česno, čěška, čupřina, čapka, čechel a číše, čáry, čber, člun, čelo, čeřen, čerpák – vidíme, že všechna tato slova se setkávají v počátečním bodu dalšího obrazu. Ať je to **čůcha** nebo **číše**, v obou případech objem jednoho tělesa (nohy nebo vody) vyplňuje prázdnotu druhého tělesa, jež zastupuje jeho



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

povrch. Odtud **čáry** jako kouzelný povlak, spoutávající vůli očarovaného jako nádoba vodu, odtud **číhati**, to jest – být číší pro vody budoucnosti. Tudíž **č** není jen zvuk, **č** je jméno, nedělitelné tělísko jazyka.

Ukáže-li se, že **č** má ve všech řečech jeden a týž význam, pak je vyřešena otázka světového jazyka: všechny druhy obuvi se budou jmenovat **če** nohy, všechny druhy nádob **če** vody; jasně a prostě. V každém případě **chata** znamená chatu nejen v ruštině, ale i v egyptštině. **V** v indoevropských jazycích znamená víření. Opírajíce se o slova **chata**, **chýše**, **chalupa**, **chlév**, **chrám**, **chatrč** – zjistíme, že **ch** má význam přehrady mezi bodem a pohybujícím se k němu jiným bodem. Význam **v** je víření jednoho bodu kolem druhého, nehybného. Odtud – vír, vůl, vrata, vánice, vichr a mnoho jiných slov. **M** – dělení jedné veličiny na nekonečně malé části. Význam **L** – přechod tělesa protáhlého po ose pohybu v těleso protáhlé dvěma směry, přetínajícími dráhu pohybu. Například plocha louže a kapka lijáku, loďka, lano. Význam **Š** – splynutí povrchů, zrušení hranic mezi nimi. Význam **K** – nehybný bod, přitahující svazek pohybujících se bodů. Takto je tedy zaumný jazyk zárodek budoucího světového jazyka. Jen on je s to sjednotit lidi. Rozumné jazyky je už rozloučily.

Vladimir Majakovskij: O tom

Telefon se vrhá na všechno

Vsoukal se telefon do tenkého drátu.

Roztáhl na mušli sluchátka obruby,

kropil krupobitím zvonky v aparátu,

vychrlil třaslavou lávou útroby.

Řinčení kvičelo,

zvonilo, znělo,

vybuchlo o stěny

drobounkou rozbuškou,

tisíci

rolničků

se od zdí

odráželo,

s rachotem

koulelo se

pod židle,

pod lůžko.

Se stropu na zem zvuk zvonivé vhozen



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a zas,
jako když o skla tříská míč,
ke stropu vzlétal, udeřiv o zem,
a rázem sesypal se na zem třískami.
Chvěl každým smítkem,
každým sklem,
všemu se chtělo
znít v tónu telefonu.
Domem
potřásaje
jako chrastítkem,
telefon v povodni tónů tonul.

[...]

Byla bolest

Z oblaku vyvrál meloun měsíce.
Postupné na stěnu stínování padlo.
Petrovský park.
Běžím.
Chumelenice
za mnou.
Přede mnou –
Tverská jak prostěradlo.
O – u – u – u!
Až k Sadové doletělo „u“!
Snad autem sražen,
snad ojí od fiakru,
jak dlouhý
tak široký
letím do sněhu.
Fičí metelice sakrů:
„Snad z Nepu jsi nevoslep?
Copak si šlapeš na paty?!”
Ech, ty!
Mámu ti omámil Nep?
Ty chlupatý!”
Ach!
Běda!
Mají mne za medvěda.
Omyl!



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Je třeba
jasně kolemjdoucím podat,
že nejsem medvěd,
že jen v podobě je shoda.

Vladimir Majakovskij: Kdysi a nyní

Kdysi

Říkali jsme:
– My zvítězíme! –
– Utopie! –
říkali měšťáci. – Uvidíme!
Naděláme z vás pilin,
jen se opovažte
ustat v píli!

Ale za nějaký čas
se v utopii
utopili.

Nyní

Na elektrifikaci
očka poulí z tváří.
– Utopie! –
povídají.
– To se nepodaří! –

Jen ať se
buržují
takhle utěšují!
Bude jak v New Yorku



INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

v Tětuších i v Šuji.

Použitá literatura:

MAJAKOVSKIJ, Vladimír. *Výbor díla ve dvou svazcích II.* Praha: SNKLHU, 1953.

KONEČNÝ, Dušan. *Futurismus.* Praha: Odeon, 1974.

TZARA, Tristan. *Daroval jsem svou duši bílému kameni.* Praha: Concordia, 2007.